

Kapitola šestá ACTA nejsou akta ani akty¹⁴⁰

Přehled obsahu

- I. ACTA na síti, – II. Zásadně nic nového pod Sluncem,
- III. Dovozy de minimis, – IV. Závěr

Právo mezinárodního obchodu si za posledních dvacet let podstatnou měrou všímá ochrany duševního vlastnictví. Setkáváme se s tím nejen v mnohostranné *Dohodě o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví* (TRIPS) z roku 1994, ale i v řadě dvoustranných dohod o volném obchodu, které byly po světě uzavřeny. Utvrzení a rozšíření vysoké úrovně právní ochrany nehmotných hospodářských hodnot měla přinést mnohostranná *Obchodní dohoda proti padělatelství* (ACTA) z roku 2011. Její právní život byl ale narušen ze strany Evropské unie o rok později.

I. ACTA na síti

Málokterá mezinárodní smlouva má u části společnosti tak špatnou pověst jako mnohostranná *Obchodní dohoda proti padělatelství* (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement*) z roku 2011, v anglické zkratce ACTA, kterou Česko v lednu 2012 podepsalo v Tokiu. A to tato dohoda ještě ani nevstoupila v platnost! Obchodní dohoda měla podle původního úmyslu vázat Japonsko, Koreu, Austrálii, Nový Zéland, Kanadu, Maroko, USA, Mexiko, Singapur, Švýcarsko a EU a její členské země. Signatářů bylo asi 31.¹⁴¹ Nepřekvapuje ani tak, že stranou stála Čína, Indie a Brazílie, které ani nebyly přizvány, a také Rusko, jež teprve nedávno

¹⁴⁰ Částečně vyšlo v *Právním rádci*, 20, 2012, č. 7, s. 16–19, pod názvem ACTA: důvod k obavám? Tematicky jsem se zabýval ACTA též v dílčím příspěvku s názvem *Padělané léky*, *Jiné právo*, 28. 2. 2012; zde: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/02/ivo-telec-pa-delane-eky.html>. Dále srov. např. úřední portál na adrese <http://www.nebezpecneleky.cz/>, [cit. 28. 8. 2014].

¹⁴¹ Údaj z června 2012.

vstupovalo do Světové obchodní organizace, založené již před dvaceti lety. ACTA byla sjednána mezi některými členy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a zároveň mezi převážně „tvrđým jádrem“ Světové obchodní organizace, pokud jde o ochranu nehmotných hospodářských hodnot.

Obchodní dohoda proti padělatelství má platit **mimo** Světovou obchodní organizaci (WTO) i **mimo** Světovou organizaci duševního vlastnictví (WIPO). ACTA má **oproti** velmi **podobné** starší *Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví* (TRIPS) z roku 1994,¹⁴² která je vázána na Světovou obchodní organizaci, **právně politickou výhodou**, že lze, aby k ní přistupovali i nečlenové Světové obchodní organizace, a to podle konkretizovaných, utvrzených, **vysokých standardů** prosazování práv duševního vlastnictví, jaké známe např. z EU od roku 2004. V tomto srovnání je ACTA právně i obchodně politicky **pružnější** a zároveň **zprísňuje** či **rozšiřuje dosavadní majetkoprávní standardy** dle Dohody TRIPS z roku 1994. Srov. též mezinárodněprávní jev zvaný TRIPS-plus, kdy dvoustranné nebo vícestranné smlouvy mezi **některými** členy Světové obchodní organizace (a tedy i mezi signatáři Dohody TRIPS) ovlivňují jejich právní poměr i vůči **třetím zemím**.

Nutno dodat, že dosavadní Dohoda TRIPS byla přijata v roce 1994, tj. v době, kdy dnešní „společnost sítí“ ještě zdaleka nebyla rozvinuta.¹⁴³ Hlavním autorskoprávním problémem vyspělých zemí tehdy byla práva k počítačovým programům, resp. počítačové právo jako takové. Vždyť teprve v roce 1992 došlo k prvnímu běžnému připojení k internetu z Československa, a to prostřednictvím sálového, nikoli osobního, počítače.

¹⁴² Komentář k této dohodě viz CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A Commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press 2007.

Komentář k ACTA viz BLAKENEY, M. *Intellectual Property Enforcement. A Commentary on the Anti-Counterfeit Trade Agreement (ACTA)*. Cheltenham: E. Elgar 2012.

¹⁴³ Nicméně Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) reagovala na internet poměrně záhy, v roce 1996 přijetím dvou mezinárodních smluv, a to o právu autorském a o výkonech výkonných umělců.

ACTA je vytýkáno mnohé.¹⁴⁴ Právem i neprávem. Právem snad to, že byla vyjednávána v jedenácti **důvěrných** kolech na přání jednoho ze států. Ačkoli takovýto postup **nebyl** občansky zcela legitimní, a to nejen s ohledem na parlamentní orgány EU, které samy moc nevěděly, jak

¹⁴⁴ V podstatě se jednalo a dosud jedná o **zástupný symbol**. Část obyvatelstva byla vystrašena a bála se hrozby zavádění politické cenzury, o kterou se ovšem nejednalo ani omylem. Jiná část si z ACTA učinila politický symbol hrozby totalitní světovlády anebo si jinak do obchodní dohody promítla své vnitřní neuspokojivé pocity včetně možných až osobních psychických poruch projevujících se např. bludem o tzv. **konspiračních teoriích o světovém spiknutí**. Podobné bludy se ovšem u některých lidí vyskytovaly i v minulosti. Žel, lze říci, že od přijetí Dohody TRIPS v roce 1994, se mentální stav části obyvatelstva zřejmě zhoršil, protože jinak si nelze představit příčiny nejen politických demonstrací proti ACTA, ale zejména majetkových útoků ze strany nespokojené části veřejnosti. Jinou věcí pak byla známá **politicko-ideologická klišé** o boji proti nadnárodním korporacím, která se vyznačovala **paušalizující**, tudíž nesprávnou, zjednodušující povahou rázu někdy až **předsudečného**. Současně došlo k projevu nedůvěry vůči všem odborníkům, obchodníkům a politikům, kteří se přípravy po léta účastnili. V podstatě to byl projev nedůvěry i vůči Evropské komisi. Dost **podobný** stav, byť v podstatně mírnějších projevech, nastal např. i u českého občanského zákoníku z roku 2012, který se pro část veřejnosti stal, zcela bezdůvodně, symbolem „zla“, aniž by ji vůbec zajímalo podstatné zlepšení právního postavení slabších, zdravotně postižených, ochrany před lichvou, odstranění hrozby právních nebezpečí závazkového práva, odstranění hrozby převážně absolutní neplatnosti právních jednání, ochrany zvířat atd. Někteří lidé tak **zástupně přenesli** své **osobní nespokojenosti** se svými vlastními životy a osudy (a dílem i oprávněnou kritiku některých nešvarů ve státě) na předmět (zákoník), který s jejich životy (i některými státními nešvary) neměl a nemá vůbec nic společného. Navíc se jedná o právní předpis, který **nebyl** politicky spjat se stranickými zájmy některé politické strany, protože sledoval **dlouhodobý obecný zájem**. Nikoli snad dílčí, často jen dočasný, zájem určité politické frakce. I zde došlo k psychickému projevu nedůvěry v odborníky, kteří se na přípravě zákoníku léta podíleli. Projev nedůvěry byl víceméně založen na **zvráceném předpokladu**, že kdo koná pro veřejné blaho, koná nepoctivě. Na tom ovšem nelze státoprávně ani politicky stavět. Zákonodárným úkolem (ani možností) není řešit **osobní problémy** určitých životně nespokojených jedinců, ani reagovat na „právní hysterii“ projevující se výkřiky typu „proklínám nový občanský zákoník!“, jak zaznělo v televizním vysílání ze strany jednoho člověka. Zákoníkem (žádným předpisem) **nelze uzdravit nemocné jedince**, avšak lze jím alespoň trochu **napomoci k uzdravení celku**; např. důsledným rozvedením zásady **poctivosti** a vůbec **morálně-právním přístupem „všedního dne“**. V tomto ohledu je zákoník nepochybně přínosem. **Podobně** by byla **morálně-právním přínosem** i *Obchodní dohoda proti padělatelství* (ACTA), pramenící ve stejné době, nebýt pocitu nedůvěry části bojácné veřejnosti a politického populismu politicky pokleslé části poslanců Evropského parlamentu.

vyjednávání pokračují, do značné míry jej chápu. Ostatně, vyjednávání mezinárodních smluv bývá obecně podrobena poněkud **odlišné míře průhlednosti** ve srovnání s přípravou vnitrostátních předpisů. Dáno to je již samou povahou tohoto vyjednávání. Část „společnosti sítí“ ale vnímala tuto dohodu jako vskutku „mimořádnou pohromu“. Podotýkám, že zhola **nepatříčně**, což dále mírně rozvedu. V průběhu vyjednávání proto bylo možno reálně očekávat **hrozbu i dokonání násilných útoků** namířených proti politické vůli přijmout takovouto mezinárodní smlouvu a proti příslušným státním institucím i soukromým majetkům civilních korporací prosazujících souladné zájmy se signatářskými státy. Následné události tuto hrozbu potvrdily **dokonanými útoky** v roce 2012.

Každý člověk (i stát) by asi byl nerad, jestliže by mu násilníci třeba i opakovaně úmyslně útočili na počítačový server (majetek) s cílem ovlivnit mezinárodní politické a právní dění ve svůj zájmový prospěch. Nedivím se proto politicky důvěrnému způsobu vyjednávání této mezinárodní smlouvy, která by mohla zasáhnout **obchodní podsvětí i mezinárodní zločin**. Politický „pláč“ nebo hořekování některých evropských poslanců mi proto přijde poněkud nepatříčné, víceméně od věci. Ocitli jsme se totiž v náznamech až globální kybernetické války. Jen malé a poměrně mírné a občasné války ... zatím. Nikoli však války „studené“, ale „horké“, bojované naostro. Války se škodami na majetku, chodu států i některých soukromníků, kteří prosazovali „jiný názor“ než pobouřený dav či politicko-ideologičtí „piráti“ anebo přímí zloději. – Nezapomínejme ani na kybernetický útok na Estonsko v roce 2007 po zbourání sovětského pomníku neznámého vojína v Tallinu. Politicky se sice jednalo o jinou záležitost postsovětského významu, nicméně útok podobného technického druhu to byl.

Přímou politickou akci, jíž se v případě ACTA projevila „elektronická občanská neposlušnost“, ale nelze nazvat jinak nežli politickým **násilím** a až politickým **vydíráním** elektronicky obvykle slabšího státu na citlivém místě elektronických komunikací. Možná to mělo něco společného s politicky postdemokratickou „informační společností“, avšak s politickou společností „demokratickou“, která by se vyznačovala odpořem proti násilí, to **nemělo** a nemá společného pranic.

II. Zásadně nic nového pod Sluncem

O samotné ACTA panují rozličné fámy. Přišla v době, která byla emočně rozjitřena americkými návrhy některých zákonů týkajících se „hrozeb *on-line*“ (SOPA a PIPA) i zmíněným americkým „megazásahem“ proti *Megauploadu*, úložišti elektronických dat. Starší francouzské právo z roku 2009, týkající se šíření a ochrany tvůrčích děl na internetu a příslušného vysokého úřadu (HADOPI), také klidu moc nepřispělo, jestliže byl nutný ústavní zásah francouzské Ústavní rady. Srov. u nás neznámou **zahraniční veřejnoprávní zásadu práva informačních a telekomunikačních technologií (ICT law) „tříkrát a dost“**, uplatňovanou při určitých zneužitích sítě elektronických komunikací. Vzplanuté vášně části lidu, zejména části mládeže, byly ovšem silné.

Podíváme-li se však do konečného znění ACTA, jak bylo přijato, zjistíme, že hrany se otupily a závazky z dohody vyplývající by pro nás **nepředstavovaly v podstatě nic nového**.

Podle **předběžného** právního náhledu by v důsledku ratifikace této obchodní dohody nebylo zapotřebí v českém právu zásadně nic měnit. Anebo nikoli nic podstatného, snad některý detail, který by si možná vyžádal upřesnění. Podobně to v zásadě (nikoli snad bezvýjimečně) platí i pro právo EU.

Účel ACTA spočívá ve vzájemném uznání, utvrzení a zároveň sladění vysokých standardů ochrany duševního vlastnictví mezi signatářskými státy, a to pro **obchodní** cíle. Již z názvu „obchodní dohoda“ proti padělatelství vyplývá, že dohoda **není směřována** proti politické svobodě či soukromí, jak jí bývalo falešně politicky podsouváno, ale naprosto **jinam**. Do světa trhu a mezinárodního obchodu. Podobně jako *Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví* (Dohoda TRIPS) z roku 1994 anebo regionální úpravy jednotného trhu Evropské unie, resp. Evropského hospodářského prostoru. ACTA zajímá mezinárodní obchodníky, **nikoli** totalitní politiky, kteří si politicky a právně vystačí bez ní.

Pravda, překážky obchodu ale někdy bývají chápány poměrně široce.

Sám si kladu odborný otazník nad **zákonodárně politickým trendem rozšiřování civilního trestání** (*punitive damages*). Souviset to někdy může i s **odklonem od trestní represe** (viz např. český trestní záko-

ník z roku 2009), kdy může naopak přitvrzovat trestání civilní. Nejde ale o žádné specifikum ACTA, stačí se podívat do občanského zákoníku (a to i do starého, účinného před rokem 2014) anebo do některých jiných českých zákonů, současných i někdejších. Podotýkám ale, že se jedná o otázku zralou k odborné, ovšem i právně politické, věcně zaměřené debatě, která se ovšem zcela míjí s pouličními nebo elektronickými útoky.

O dílčích **odchylných** mezi ACTA z roku 2011 a Dohodou TRIPS z roku 1994, která má 160 signatářů z celého světa, by sice bylo možné psát podrobná odborná pojednání, ale podstaty a smyslu věci bychom se ani příliš nedotkli.

ACTA obsahuje závaznou část, nezávaznou část a část ryze organizačně-technickou. ACTA **zprísňuje** starší Dohodu TRIPS, byť se tak děje **mimo** Světovou obchodní organizaci, což ovšem může být mezinárodně-politicky diskuzní. Pár členů Světové obchodní organizace se obchodně-politicky „vymklo“ procedurám WTO. Z důvodu ustanovení o trestněprávním prosazování práv duševního vlastnictví, jinak již dávnému, musela EU k sobě signatářsky připojit i své jednotlivé členské státy. Samotné právo EU by na to nestačilo. Jedná se však o otázky primárně obchodně-politické, nikoli právní. Ovšem vůbec **nikoli** o otázky politické ve všeobecném smyslu „svobody internetu“. Nejedná se ani o mezinárodní smlouvu politického významu, leč obchodního.

Na druhou stranu, jak již bylo řečeno, ACTA **nepřináší** do českého právního prostředí **nic zásadního**, co by mu již nebylo po léta právně známo a běžně přijímáno i používáno.¹⁴⁵

Díky evropskému komunitárnímu právu z roku 2004, resp. 2001 mnohá ustanovení odpovídající závazným ustanovením ACTA u nás

¹⁴⁵ I někdy zmiňovaná otázka náhrad újem je zásadně řešitelná stejným či podobným způsobem již dnes. Nezapomeňme nakonec ani na to, že v českém soukromém právu se pojmově setkáváme i s civilním trestáním formou soukromé pokuty (mimosmluvní); viz nejen autorský zákon, ale třeba i občanský zákoník na více místech (a to dílem i zákoník předchozí). Tím ovšem nelze pominout otázku neústrojnosti civilního trestání, neboť narušuje zásadu právní rovnosti stran soukromých poměrů. Dostatečně zjevně to bylo vidět např. na československém zákoníku práce z roku 1965 v původním znění, který znal civilní trestání „pracovníků“ včetně soukromých pokut za porušení pracovní kázně (aniž ovšem používal tyto civilistické pojmy).

platí od roku 2006, resp. již od roku 2000, kdy byl přijat dnešní autorský zákon, který o rok předběhl právo Evropských společenství. Celní záležitosti práva duševního vlastnictví u nás výslovně řešíme od roku 1996, resp. 1999. Dosavadní ustanovení, na nichž je ACTA založena, nalezneme nejen v autorském zákonu, ale též v zákonu o vymáhání práv průmyslového vlastnictví a v zákonu o ochraně práv k odrůdám rostlin; třeba práv k odrůdám brambor nebo vinné révy. Nemluvě o českých předpisech celních a soudně nebo správně trestních. V roce 2009 přitvrdil represí nový český trestní zákoník, když související trestné činy velkého rozsahu označil za **zločiny** a zvýšil u nich horní sazbu trestu odnětí svobody z dosavadních pěti na osm let. V roce 2000 již byla zvýšena horní hranice pokut za přestupky podle autorského zákona. (Později byla zase snížena na úroveň pokut ve věcech průmyslových práv.) Zavedeno bylo tehdy i civilní trestání soukromou pokutou podle autorského zákona. Můžeme též připomenout, že na **ochraně veřejného blaha vnitřního trhu** před padělkami nebo nedovolenými napodobeninami duševního vlastnictví, které mohou, krom jiného, **klamat spotřebitele** a uvádět jej v omyl o původu či kvalitě zboží, se léta podílejí celkem čtyři orgány veřejné moci, které jsou nadány svými věcnými působnostmi: Česká obchodní inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa a celní úřady. Mimořádně vážný společenský problém, hraničí až se **smrtí**, vzniká u padělaných léků.

Český stát navíc s účinností od roku 2013 počítá s **veřejnou podporou kinematografického dotačního okruhu**, jenž spočívá v **ochraně práv ke kinematografickým dílům a jejich záznamů**; viz zákon o audiovizí (č. 496/2012 Sb.), resp. postavení Státního fondu kinematografie.

Mnohé právně podstatné věci byly dávno **mezinárodně upraveny** ve dvou mnohostranných tzv. internetových smlouvách Světové organizace duševního vlastnictví z roku 1996, které vstoupily v platnost v roce 2002 a jichž se účastní **92**, resp. **93** států.

Nic nového pod Sluncem, řekl by právník. Alespoň nikoli zásadní měrou.

Někteří právně neorientovaní **politici** ale mluvili jinak. Zvláště pak ti, kteří přiznali, že ACTA vůbec nečetli. Ve skutečnosti jim proto nemohlo jít o přiměřený věcný pohled, byť kritický, a o rozmysl, nýbrž spíše o stranický nebo dokonce jen osobní populismus (prospěch).

Vhodné je předem volit slova, nežli vyvoláme až **poplašné zprávy** na veřejnosti, za něž **morálně a politicky odpovídáme**. Vystrašená, a tudíž lehce ovladatelná anonymní masa věci neznalých občanů se začne bránit neexistujícímu nebezpečí. Třeba i tak, že „preventivně demokraticky“ **poškodí veřejný majetek Poslanecké sněmovny**, jak se stalo v roce 2012. Anebo poškodí majetek soukromý, jak se rovněž stalo. Žel, na vyvolání téměř až davové psychózy se podíleli i někteří právně nezorientovaní novináři včetně těch z nich, kteří se veřejně prohlašovali za odborníky na „informační technologie“.

Uvedme věci na pravou míru:

- O odpojování domácností od internetu **není** v ACTA ani slovo.
- ACTA **nezakazuje domácí stahování nebo jiné zhlížení ani vkládání** filmů, fotografií, map či poslech hudby pomocí sítě elektronických komunikací pro **neobchodní osobní potřebu**. Natož, aby snad zaváděla kriminalizaci takového chování.
- Ochrana soukromí, a tudíž i **volné užití** uměleckých či vědeckých děl nebo zvukových záznamů či televizního vysílání pro **neobchodní osobní potřebu** zůstává **nedotčena**.

Je přitom **obecně známo**, že práva duševního vlastnictví zásadně vyvolávají účinky v obchodu (hospodářství a na trhu) či alespoň na veřejnosti, **nikoli** však v soukromí. V tom celosvětově spočívá **právní zásada práva duševního vlastnictví**, jež je na této zásadě léta vybudováno. Dílčí výjimky z této zásady, týkající se pouze práva autorského, platí u nás (i jinde) už po léta; ACTA si jich ale **nevšímá**. Platí tedy, že **oddělení soukromí od obchodu** (hospodářství a trhu) je nezpochybnitelnou právní zásadou práva duševního vlastnictví na úrovni mezinárodní, evropské unijní i české. ACTA na tomto principu nic **nemění**. – Srov. ale ty státy, které by **nevyužily dobrodíní** dohod TRIPS a ACTA a na svých celních územích neupustily od celního dohledu nad neobchodním zbožím v osobních zavazadlech cestujících, pokud jde o padělky duševního vlastnictví. (Pokud ovšem takové státy existují.)

III. Dovozy de minimis

Každý, kdo cestuje mimo EU, resp. schengenský prostor, občas zažil celní kontroly osobních zavazadel. Donedávna bývaly běžné i u nás (a v dřívějším komunistickém režimu velmi přísné a důkladné). Pro cestujícího nemusí jít o nic příjemného. Díky **dobrodiní** dohod TRIPS (1994) a ACTA (2011) toho můžeme být částečně ušetřeni! Alespoň pokud jde o celní kontrolu neobchodního zboží v osobních zavazadlech, která by byla zaměřena na padělky duševního vlastnictví. Ušetření ale nebudeme celním kontrolám týkajícím se například dovážené fauny a flóry, které mají jiný celní režim.

V roce 1994 byla celosvětově přijata již zmiňovaná mnohostranná Dohoda TRIPS, která patří mezi **pilíře mezinárodního obchodního práva** a obchodní politiky Světové obchodní organizace. Dohoda vstoupila v platnost 1. ledna 1995. Od té doby dohoda platí i pro Česko. Parlament vyslovil s dohodou souhlas a prezident republiky ji ratifikoval; viz sděl. č. 191/1995 Sb. Dohoda TRIPS nastavila, krom jiného, **celosvětový celní standard** prosazování práv duševního vlastnictví. Členové Světové obchodní organizace, kterých je **160**, **mohou** na svých celních územích (tj. i na jednotném celním území EU) **vyločit** z tohoto standardu **celní dohled** nad zbožím, pokud jde o **neobchodní zboží v osobním zavazadle cestujícího**; viz čl. 60 Dohody TRIPS. Citovaný článek z roku 1994 nese nadpis „*Opomenutelné (de minimis) dovozy*“ a byl za dvacet let mnohokrát podroben různým zkoumáním a odborným debatám.

Rozumná **právní zásada de minimis** neboli **princip, že právo** (zde právo celní) **se nezabývá bagatelními věcmi**, je běžně používána i v jiných obchodních dohodách v rámci Světové obchodní organizace i mimo ni. Koneckonců jedná se o **obecný právní princip**, vyplývající ze samého rozumu (rozumného uspořádání právních věcí).

Někteří političtí odpůrci ACTA ale podle všeho ještě v roce 1994 nebyli ani na světě, a tak jim zřejmě uniká, co tehdy český parlament – podobně jako v mnoha jiných státech světa – schválil a prezident republiky ratifikoval. Citovaný čl. 60 Dohody TRIPS z roku 1994 je **zásadně shodný** s čl. 14 ACTA z roku 2011. Jestliže bylo **právně-politickým cílem** ACTA rozvinutí Dohody TRIPS **mimo** členy Světové obchodní organizace (bez obchodní vazby na toto členství), a to podle vysokých

standardů, jaké známe např. z EU, pak nezbylo nic jiného nežli převzít i uvedené (liberalizující) ustanovení Dohody TRIPS z roku 1994 a v roce 2011 je zopakovat v ACTA.

Naprostá **většina** členů Světové obchodní organizace **využila liberalizujícího** čl. 60 Dohody TRIPS o „opomenutelných dovozech“ a **upustila od celního dohledu** nad neobchodním zbožím v osobních zavazadlech cestujících, resp. jej ani nezavedla. V EU byla tato otázka **vyřešena** liberalizujícím celním nařízením z roku 2003, resp. již z roku 1994. Mezním hlediskem bylo osvobození od cla. Skutečností však je, že se tak v EU, resp. ještě v Evropském společenství **nestalo** z důvodu **ochrany soukromí**, nýbrž s cílem „zabránit vážnému narušování celního odbavování zboží v osobních zavazadlech cestujících“. Pohnutka může být rozličná, podstatné však je, že **soukromí zůstává nedotčeno**. – Není-li ovšem dán **jiný legální důvod** k průniku do soukromí nežli celní kontrolou, např. použitím trestního řádu. Z takového postupu ale nelze vinit ACTA.

Nicméně s ohledem na dlouhodobě a rozumně zavedený právní stav v EU (od roku 1994) je eventuální **změna celního dohledu** (politického dorozumění) v tomto směru **nepravděpodobná**. Pokud by se EU přesto rozhodla tento stav na svém celním území v budoucnu změnit, vůbec by k tomu z hlediska mezinárodního obchodního práva nepotřebovala ACTA, nýbrž by jí plně postačovalo použití Dohody TRIPS z roku 1994 (právo Světové obchodní organizace).

Srozumitelně řečeno, prosazovat práva duševního vlastnictví **celním dohledem nad neobchodním zbožím v osobních zavazadlech cestujících** (tzn. celní kontrolou obsahu např. laptopů, popř. i jejich zadržením) na hranicích EU **reálně nehrozilo**. Pokud ale tak na svém celním území činí anebo bude v budoucnu chtít činit kterýkoli ze 160 členů Světové obchodní organizace s vlastním celním územím, jedná nebo bude jednat podle Dohody TRIPS z roku 1994; tzn. „ACTA, neakta“. To by se týkalo i zavedení celního dohledu v EU.

I kdyby snad ACTA nenabyla platnosti, na věci by to nic **nezměnilo**, protože platí Dohoda TRIPS z roku 1994, která spoluvytváří světově uznávané **základy** Světové obchodní organizace neboli právní základy globalizace obchodu zbožím zatíženým cizími právy z duševního vlastnictví.

Jednu mezinárodněprávní **novotu** přece jen ACTA přináší oproti TRIPS. Jedná se o dovolení **zahájit celní řízení** o pozastavení propuštění podezřelého zboží z **vlastního podnětu** celního úřadu, *ex offo*.

Z hlediska české práva se ale **nejedná o nic nového**, protože celní úřad může kupříkladu zadržet podezřelé zboží z vlastního podnětu již dnes. Není k tomu zapotřebí ani procesní žádost majitele dotčeného práva, podávaná ústředně u specializovaného Celního úřadu pro Královéhradecký kraj. Nestačím se proto divit, jaký byl zájem veřejnosti o nuance celního procesu na úrovni mezinárodního obchodního práva!

Nicméně, určitý potenciální právní problém (tj. obecná otázka opodstatněnosti celních kontrol kdykoli a čehokoli) zde můžeme spatřovat. **Podobně** to ovšem platí pro důvodnost **jakýchkoli státních kontrol** (i mimo celní správu); např. pro důvodnost kontroly daňové, dotační aj. Nejsem si ale jist, zda při existenci opravných prostředků a veškeré soudní a ústavní ochrany a při objektivní náhradové povinnosti celních úřadů týkající se eventuálního škodního deliktu způsobeného nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem je nutno kvůli tomu všemu útočit na cizí majetky a na „posvátné“ osobní údaje skupiny politiků, jak se u nás nedávno stalo.

Nicméně, věc má **ústavní rozměr**. Jedná se totiž o právně „klasický“ **střet mezi právním principem individualizovaného důvodného podezření** (tj. přezkoumatelného podezření vyššího stupně spjatého s konkrétním člověkem či zbožím), resp. subjektivním **právem každého na soukromí** a **právem každého na spravedlivý proces** na jedné straně, a **veřejným blahem** (např. veřejnou bezpečností, veřejným zdravím nebo veřejnou morálkou či veřejným pořádkem) na straně druhé. Podle okolností případu **nelze** vyloučit stav, kdy by všemi sdílené (nesubjektivizované) veřejné blaho mohlo být natolik (tj. podstatně) obecně ohroženo, že by státu nezbylo nic jiného (ústavně šetrnějšího), nežli při výkonu celního dohledu přiměřeně přistoupit například k **namátkovým celním kontrolám**. A to i se zřetelem na generální prevenci.

I tam, kde se ACTA výslovně nedovolává použití **poměrnosti** mezi prosazováním subjektivních práv duševního vlastnictví a ochranou práva na soukromí nebo ochranou osobních údajů před jejich zneužíváním, platí **obecný právní princip poměrnosti** beztak. Jedná se totiž

o **podstatu práva**, bez níž nelze právní řád spravedlivě vyložit ani použít. Nikde na světě.

IV. Závěr

Obchodní dohoda proti padělatelství patří mezi mezinárodně-obchodní nástroje, jimiž je vyjádřena **obchodní politika**. Stav úrovně ochrany duševního vlastnictví, který je dnes vlastní Evropské unii a některým dalším státům, byl či stále může být pomocí této mnohostranné obchodní dohody rozšiřován i na státy další.

Ve srovnání s dnešním právním stavem, který platí kupříkladu v Evropské unii a Česku, přinesla tato obchodní dohoda **zásadně jen utvrzení dosavadního stavu** a zejména pak možnost jeho mezinárodního rozšíření i mimo rámec Světové obchodní organizace a mimo její procedury. V tom spočívá mezinárodně-obchodní výhoda této obchodní dohody.

Vše nadto zásadně patří do sféry **politické ideologie**, která se současně zcela **míjí** s právním rámcem ACTA.

Z výše uvedených důvodů by žádná právní překážka, a to ani na ústavní úrovni, nebránila ratifikaci ACTA ze strany českého státu, resp. prezidenta republiky, který již dávno ratifikoval podobnou Dohodu TRIPS z roku 1994.

Politicky bránit ratifikaci této obchodní dohody s tím, že „nic nového nepřináší“ by ovšem bylo politicky krátkozraké, protože ACTA přináší právě možnost rozšíření určitého žádoucího právního rámce mimo Světovou obchodní organizaci. Zároveň přináší možnost utvrdit některé standardy i v rámci Světové obchodní organizace či stát se proto výchoziskem.

Třeba však dodat, že ACTA tím, že klade důraz na **ochranu soukromého majetku a svobodné lidské vůle** jeho tvůrců a investorů odporuje politické ideologii *iMarxismu*.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Srov. např. KUČÍK, V. *iMarxismus: Odvrácená strana boje proti autorským a patentovým právům*. <http://www.ceskapozice.cz/domov/pravo-bezpecnost/imarxismus-od-vracena-strana-boje-proti-autorskym-patentovym-pravum>, [cit. 16. 4. 2012].